

SOBRE ALGUNS ASPECTES MÈDICS DE L'OBRA DE FRANCESC CARBONELL I BRAVO (1768-1837): LA SEVA TASCA A L'ACADÈMIA DE MEDICINA

Jacint CORBELLA

1. Introducció

Francesc Carbonell (Barcelona, 1768-1837) era un dels millors científics catalans del seu temps. Sovint ha estat valorat com a químic, introductor de la química moderna a Catalunya, també com a farmacèutic, i menys com a metge. Era de nissaga d'apotecaris. Ho foren l'avi matern i el pare; també ell, i encara un fill va fer els estudis de Farmàcia. Carbonell va estudiar inicialment Farmàcia i intentà obtenir una plaça a Madrid que no guanyà.

Es va donar compte de la importància de la química nova que estava creixent. Era la ciència que permetia un progrés important en el camp dels medicaments, tant pel seu coneixement com per a la preparació de les formes medicinals. Carbonell s'hi dedicà i en fou mestre. Publicà uns Elements de Química aplicats a la Farmàcia, que foren importants en el seu temps i tingueren difusió aquí i a França. També en feu cursos i treballà molt en aquest camp.

La funció dels medicaments era curar les malalties i al cap d'algun temps decidí estudiar medicina. Després va treballar com a metge pràctic i va introduir algun medicament aplicant els seus coneixements. Fou un membre destacat i actiu de l'Acadèmia de Medicina, de la que fou president (oficialment amb el títol de Vicepresident)

Aquesta última dedicació és relativament poc coneguda. En la valoració posterior de l'obra de Carbonell ha quedat obscurida per la seva brillantor a la càtedra de Química de l'Escola de la Junta de Comerç i per la tradició farmacèutica que es manifesta en l'aplicació als medicaments. Aquest treball té com objecte recordar les aportacions mèdiques més importants i la seva tasca a l'Acadèmia de Medicina. En una traducció al nostre temps podem dir que Carbonell era un metge, exercint com a tal, que estudiava principalment

els aspectes científics dels medicaments. Avui lligaria més amb el perfil de farmacòleg.

2. Breu referència biogràfica

Va néixer a Barcelona el 5 d'octubre de 1768, en una família dedicada a la farmàcia per les dues bandes (1). L'avi matern, Sebastià Brabo, fou apotecari a Mataró (2). El pare, Jaume Carbonell i Serra, ho fou a Barcelona, portant la botiga de Pau Rabasa al carrer de Montcada, i des del 1769 amb botiga pròpia a la Riera de Sant Joan. Fou personalitat destacada dins de l'estament professional dels apotecaris. Un fill, Francesc Carbonell i Font, va ser farmacèutic, alumne del Col·legi de Sant Victorià.

Va rebre un bon ensenyament, primer al seminari tridentí de Barcelona. Als 17 anys, el 1785, va aconseguir un títol de doctor en Filosofia a Mallorca, sembla que en una d'aquelles universitats fàcils. El 1789 té el títol de mestre apotecari. Anà a Madrid, fent oposicions per a ingressar a la farmàcia real, que no guanyà. Però el 1790 obté el títol de mestre botànic, molt lligat a la pràctica farmacèutica i el coneixement dels medicaments vegetals, que eren aleshores els més nombrosos. El 1791 es casa.

Fa els estudis de medicina, obtenint el títol a la universitat d'Osca (1795) i tornant-se a doctorar a Montpeller (1801). És catedràtic de Química de l'Escola de la Junta de Comerç de Barcelona i el 1822 serà catedràtic de la Universitat, tot i que per poc temps, perquè es tira enrere la tornada universitària i el nomenament queda sense efecte. Quan la universitat torni provisionalment, el 1837, serà massa tard per ell.

* Alguns aspectes de la seva salut tenen una particular importància. El primer és l'accident que va patir, en fer un experiment químic a l'edifici de Llotja, per formar aigua. Una explosió de l'hidrogen li provocà lesions molt greus, amb risc vital i pèrdua d'un ull. Va ser el 8 de juny de 1805. Un ajudant va morir al cap d'un temps per les seqüeles de les lesions, i un mosso de laboratori va patir lesions greus invalidants. Carbonell quedà en part desfigurat. Aleshores tenia 37 anys i ja havia publicat la seva obra més important.

Als 57 anys va fer una feridura que l'afectà bastant, amb trastorns de la parla i el moviment. A partir d'aleshores ja està en davallada. Però ja no estava prou bé: quan es tracta del tema de la jubilació a l'Acadèmia, per edat o per

impediment físic, és un dels qui s'hi acull (o li acullen), precisament per causa de l'impediment, quan només té cinquanta-quatre anys (3). El 1836, als 68 anys, una pneumònia posa en greu perill la seva vida i el deixa malmès. L'any següent, envellit i gairebé orb, li repeteix la feridura i mor el 15 de novembre de 1837, quan tenia 69 anys.

La figura de Carbonell va ser molt considerada en el seu temps; tenia el respecte del savi, tot i que el seu caràcter sembla que era difícil. Hi ha bastants escrits sobre la seva obra, valorant molt més els aspectes químic i farmacèutic. Se solen repetir bastant. El text de base que ha inspirat la majoria d'escrits posteriors, és l'elogi fúnebre fet per Agustí Yàñez, potser el deixeble més directe (4). El va llegir el març de 1838, als quatre mesos de l'òbit, a l'Acadèmia de Ciències i Arts. Hi ha també una necrològica llegida per Joan B. Foix, catedràtic de Terapèutica, a l'Acadèmia de Medicina (5). També és citat a la bio-bibliografia de Chinchilla (6). No massa més tard, i amb una inspiració ben directa del text de Yàñez, hi ha una cita llarga dedicada a Carbonell dins de la Història de la Farmàcia de Chiarlone i Mallaina (7). Li dediquen vint pàgines. Després ve la tesi de Bellogin presentada a Madrid el 1864 (8). Encara la cita important d'Elias de Molins (9) i alguna altra sense aportar material nou. També està inclòs en el clàssic recull de Roldán (10).

Molt més tard hi ha un estudi important, la tesi de Concepció Rof Carballo, llegida el 1971, en que analitza principalment els aspectes biogràfics i la seva tasca docent en el camp de la química i la farmàcia. Creiem que és l'estudi de més interès (11).

Deixant de banda els altres aspectes, químic i farmacèutic, ens centrarem en aquest treball, en la commemoració col·lectiva, en els aspectes mèdics, principalment la tasca que féu dins de l'Acadèmia de Medicina, a més de recordar que fou metge amb exercici pràctic a la ciutat de Barcelona, i la influència que va tenir en alguns deixebles metges.

LES APORTACIONS MÈDIQUES: L'ACADÈMIA DE MEDICINA

A l'Acadèmia de Medicina, aleshores amb el nom d'Acadèmia Mèdico Pràctica, hi fa una tasca important i continuada durant més de quaranta anys, entre 1795 en que és elegit soci lliure i 1837 en que mor, assistint a les sessions de manera bastant continuada, excepte en períodes en que estava

malalt o fora de Barcelona. En comentarem els aspectes que creiem més significatius.

1. ELECCIÓ

Soci Lliure. Carbonell havia presentat una proposta (aleshores es deia "esquela") per a ser escollit membre de l'Acadèmia Mèdico Pràctica. Quan es decidia proveir una plaça es tenien en compte les propostes fetes. L'any 1795, en ocasió d'una vacant, hi havia una sola petició, la de Carbonell. Era costum que el Censor, càrrec important a la Junta, informés sobre la petició, i després aquesta decidia.

Carbonell ja era farmacèutic i doctor en medicina. Tenia mèrits que es consideraven suficients. Però el seu grau de doctor en medicina era molt recent, d'aquell mateix any, i l'elecció podia semblar prematura. Es va proposar que no fos elegit encara soci numerari (Socio Residente es deia), sinó només Soci Lliure, però reconeixent-li els drets de resident, inclòs el d'assistència a les sessions. I se li considerava l'antiguitat des d'aquell moment.

La decisió es va prendre en la sessió de 30 de novembre de 1795 i Carbonell fou elegit Soci Lliure de l'Acadèmia. Ja va assistir a la Junta següent de 7 de desembre i després de manera bastant seguida.

Soci Resident. Al cap d'un any i mig el president, doctor Lluís Prats, va proposar que es cobrés la plaça de soci resident amb caràcter definitiu. El mèrits de Carbonell semblaren suficients i es podia fer el nomenament. El tema estava prou clar però es plantejà un petit inconvenient. Era el de l'antiguitat. Es va resoldre d'una forma discreta: Carbonell renunciaria al dret d'antiguitat de data 1795 i començaria a comptar des d'ara. Es féu la proposta i Carbonell ho acceptà. I així fou elegit en sessió de 4 de maig de 1797 i antiguitat des d'aquell moment. En aquest intermedí d'any i mig havien ingressat a l'Acadèmia tres membres: Salvador Ventosa, Francesc Pons i Gaspar Balaguer. Aquesta elecció en dues tandes no era pas habitual.

2. EL CURS DE QUÍMICA

Carbonell, amb formació farmacèutica, més en el camp de la química (les formes noves dels medicaments) que el de la botànica (les formes clàssiques), tot i que tingué un títol de botànic, podríem dir que era

aleshores la persona més experta aquí en els nous coneixements de la química aplicats als medicaments.

Va semblar interessant que l'Acadèmia organitzés un curs de Química, la nova ciència, explicant els progressos, les idees recents i també la nova terminologia. La Junta de 30 d'octubre de 1797 va acordar que l'Acadèmia fes un curs d'aquesta matèria. Es diu "quedà acordat que el Dr. Francesc Carbonell expliqués les lliçons de Química, per Chaptal, dos dies a la setmana". Les despeses dels experiments les pagava l'Acadèmia. El curs va anar bé i a la junta de 9 de juliol de 1798, s'acordà felicitar Carbonell, lliurant-li una "certificació honorífica". Creiem que aquí hi ha la base dels cursos que després feu a l'Escola de la Junta de Comerç.

A més Carbonell va fer, en aquest temps, dues comunicacions a les sessions científiques, sobre la nova terminologia, i va regalar el seu llibre en llatí a l'Acadèmia.

3. CÀRRECS DIRECTIUS

Ja s'ha dit que Carbonell va col·laborar, durant més de quaranta anys, en les tasques de l'Acadèmia. Un vessant d'un cert interès, i que fins ara ha tingut poc ressò en els estudis fets sobre la seva obra, és la participació, de manera molt continuada durant gairebé vint-i-cinc anys, en les funcions directives de la institució.

* L'any 1805, en Junta de 2 de desembre, va ser elegit per a fer la funció de **Secretari de correspondència estrangera**, és a dir mantenir les relacions exteriors de l'Acadèmia. Ho va ser de manera continuada fins a l'any 1820, en que, estant Carbonell absent, fou substituït per Antoni Vilaseca. En aquest període hi ha un temps llarg en que l'Acadèmia no funciona, els anys de la guerra del francès, i algun altre temps en que Carbonell està absent de la ciutat. Després de la mort de Vilaseca encara tornarà a exercir aquesta funció des de gener de 1822 a novembre de 1823. Fou la seva dedicació més habitual a l'Acadèmia.

* L'any 1817, en junta de 31 d'octubre, va ser elegit per a cobrir interinament la plaça de "**Secretari segon**", que havia quedat vacant per mort del doctor Ramon Pons. Ho fa durant un any, compaginant amb la funció anterior.

- Hi ha un episodi, en les eleccions de novembre de 1818, que demostra que les relacions entre els acadèmics no eren sempre pacífiques. S'elegí vicepresident (de fet era president, perquè la presidència nominal la tenia un personatge de Madrid) el doctor Llorenç Grasset. Quedà vacant la funció de Censor. A la primera votació van tenir 9 vots el Dr. Francesc Sanpons, 5 el Dr. Carbonell i 1 el doctor Narcís Planas. Mancava un vot per tenir la majoria requerida de dos terços. Es feren tres votacions i els resultats foren semblants. A la setmana següent es van repetir tres votacions amb el mateix bloqueig. El president passà a una altra votació perquè "parecia ya un empeño particular" la no elecció de Sanpons. A l'altra setmana, i a la setena votació global, sortí Sanpons amb 10 vots, 4 Carbonell i 1 Salvador Mas. No sabem quin fou el paper real de Carbonell en aquest aferrissament.

D'altra banda, a la mateixa sessió, Rafael Nadal fou elegit secretari segon, funció que portava interinament Carbonell des de l'any anterior.

* **Vicepresident** (1823-1831). El doctor Francesc Salvà i Campillo fou elegit vicepresident en la junta de novembre de 1822. Ja ho havia estat anteriorment. Fou confirmat el 15 de novembre de 1823 però va dir que no volia seguir. Insistí prou perquè li fos acceptada la renúncia. Alguna sessió la va presidir Carbonell com a degà. S'havia acabat el trienni liberal i l'Acadèmia tenia un problema molt greu, el del local, perquè s'havia de tornar el que ocupava als cartoixans de Scala Dei.

En aquesta situació difícil, la Junta de 13 de desembre de 1823 elegí president Carbonell "per unanimitat de vots, i per aclamació fins a la conclusió d'aquest any acadèmic". O sigui l'elecció era de fet per un any perquè la nova tocava el novembre de 1824. A partir d'aleshores Carbonell estarà present a gairebé totes les juntes, i el tema dels locals segueix essent un dels prioritaris.

L'octubre de 1824 ve l'ordre de tancament de totes les acadèmies de l'estat. Carbonell era el vicepresident. No hi haurà noves reunions fins a l'any 1828. Són quatre anys d'interregne, com ho foren cinc quan la guerra del francès (aleshores el vicepresident era Salvà). Les poques reunions que es fan de 1828 fins a la nova reglamentació de 1831 les presideix Carbonell. L'Acadèmia té una vida lànguida.

Establerta la nova reglamentació d'Acadèmies, a la sessió de 20 de febrer de 1831, que presideix Carbonell, s'elegeix una nova junta que serà presidida per Francesc Colom, també amb el càrrec nominal de vicepresident.

A partir d'ara Carbonell, envellit i malalt, anirà assistint amb una certa regularitat a les sessions, fins el 1836. Recordem que va morir el 1837.

4. LA JUBILACIÓ

És un tema que es va plantejar l'any 1823 i després el 1830. No sabem quin tipus de tensions concretes podia haver-hi a l'Acadèmia en aquell moment. A la *Junta de 10 de juny de 1823*, en el trienni liberal, s'acordà que quedessin jubilats tots els acadèmics que haguessin complert seixanta-sis anys. I també podien acollir-s'hi els qui tinguessin algun impediment físic. Se'ls respectaven tots els drets: *"conservándose todas las prerrogativas anexas a los socios residentes, que siempre apreciaron su asistencia"*. En aquell temps Carbonell no solia anar a a les sessions.

Carbonell té aleshores 54 anys, està lluny de l'edat fixada com a límit. Si és veritat que té com a mínim una pèrdua d'un ull, que és un impediment. Potser tampoc estava massa bé de salut. A així ben aviat accepta la resolució. A la junta de l'1 de juliol de 1823, el secretari diu: *"leí un oficio con que D. Francisco Carbonell agradece a la Academia el obsequio que le ha dispensado considerándolo como a jubilado por sus achaques e impedimento físico según lo acordado en la sesión del 10 del mes que ha fenecido"*. El mes de setembre torna a alguna sessió.

El mes de novembre de 1823, amb la reacció absolutista, s'anul·len les disposicions anteriors (i al cap de poc l'activitat de les acadèmies) i es restableix la situació anterior. De tota manera a la junta de 23 de novembre de 1823, que presideix Carbonell com a degà, l'Acadèmia, pel seu compte, confirma la resolució de 10 de juny, i s'informa a Salvà que pot dimitir la vicepresidència si vol. El succeí precisament Carbonell.

- El tema però no quedà tancat. A la junta de 23 de maig de 1830, "en atención a lo acordado por la Academia a los 10 de junio de 1823, y confirmado a los 27 de noviembre del mismo año" es manté el tema de les jubilacions, quan es tracta de tres places vacants. Basant-se en això a la junta de 23 de desembre de 1830 el doctor Manuel Duran, que ja passa dels seixanta-sis anys, en porta 28 com a resident, "a más de sus achaques", demana també la jubilació. L'Acadèmia la va acceptar "bajo las mismas circunstancias que la tienen concedida los Dres. D. Francisco Colom y D. Francisco Carbonell". I recordem que el successor de Carbonell a la

presidència fou precisament Francesc Colom que passava molt de l'edat esmentada.

5. DICTÀMENS I INFORMES.

Una de les tasques importants dels acadèmics, alguns més que altres, és participar en les comissions (que sovint han estat més nominals que altra cosa) i ajudar a l'elaboració d'informes. No sempre queda rastre d'aquesta activitat. Carbonell va tenir una feina destacada en aquest camp des de dos punts de vista principals: les relacions exteriors, pel seu càrrec de secretari de correspondències estrangeres, i alguns informes relatius a peticions de dictamen sobre medicaments. Ell era potser el més expert en medicaments dins de l'Acadèmia.

Donem en annex, i de manera resumida, el que ha quedat a les actes de les juntes d'aquesta dedicació. Aquí en farem només un comentari breu.

Els temes que li arriben són variats i així en podem destriar els relatius a medicaments (censura sobre l'arseniur de potassa), medis de desinfecció (cerca d'escrits sobre locions alcalines), o bé la venda i utilització d'herbes (dictamen sobre herbolaris).

Sobre plantes hi ha algun dictamen més delicat, com el que es demanà des del bisbat referent a la venda d'herbes abortives per alguns herbolaris. Algun dels acadèmics proposats va renunciar a informar i s'hagué de nomenar un altre a més.

Altres dictàmens estan més en el camp del consum, bé sigui d'anàlisi sobre les aigües minerals, o un sobre les qualitats d'un vi determinat.

També hi ha informes en el cas de la salut pública, així quan s'ha de respondre a una petició, tramesa per la capitania general, sobre cementiris.

Els informes sobre treballs enviats, sigui en part en funció més del que aleshores era càrrec de censor (tot i que no ho va ser oficialment) o de treballs enviats des de fora, tot i que podien ser abundants no solen sortir a les actes.

Però ens sembla d'un particular interès la referència breu que Carbonell fa, en una junta, en referència a un antic deixeble seu, el més destacat de tots,

Orfila. A la sessió de 27 d'abril de 1819 es diu: "*El socio secretario de correspondencia estrangera Dr. Carbonell participó a nombre de encargo del socio D. Mateo Orfila, médico de cámara de Su Magestad Cristianísima, que este le había encargado la enseñanza de la Medicina Legal, con la dotación de quarenta mil reales. Se acordó contestarle felicitándole por este destino*". És excepcional que s'informi d'un nomenament així a l'Acadèmia. Això ens indica l'interès d'Orfila perquè l'Acadèmia coneguï el seu nomenament, i també el de Carbonell per fer conèixer el progrés del seu antic col·laborador.

6. EL PLET DELS PELLAIRES.

Durant l'any 1803 i començaments del 1804 Carbonell no assistia a les sessions. Estava a Madrid per motiu dels cursos de Química. En aquell temps Proust va venir a ensenyar a Espanya. L'Acadèmia tenia un plet, relativament important, amb els pellaïres de Barcelona, per causa d'uns locals. En un moment determinat es demana que Carbonell faci unes visites a Madrid. Va fer les gestions i en tenim notícia en tres juntes dels mesos d'abril i maig de 1804.

7. LES JUNTES DE 1809. ELS PAGAMENTS

S'ha publicat, i repetit, que Carbonell va estar a Mallorca de 1808 a 1814, quan la guerra del francès. Tot i que el fet és cert hi ha una petita discordança de dates. Carbonell va assistir a les sessions de l'Acadèmia. Així consta a les actes, a les que es van fer durant l'any 1809, fins a l'última de 16 de juliol.

A part d'altres temes es tracta en aquest any d'una qüestió que, en altre temps, sol sortir molt menys, la de pagaments. Els acadèmics (els socis en terminologia d'aleshores) pagaven per a subvenir a les despeses, amb una certa freqüència. En les actes de 1809 es tracta de dos punts: pagar sous endarrerits al porter de la institució, que estava malalt, i pagar per a fer vint misses quan un acadèmic moria.

Així es paga per les misses dels acadèmics Salvador Ventosa i Ramon Guasch i pels sous del porter que també va morir. La contribució de cada acadèmic és una vegada de 15 sous, i altres dues d'11 sous i 3 diners cadascuna.

Precisament per aquesta raó sabem que Carbonell va assistir, i en algunes pagar, a les juntes de 4 i 28 de gener, 11 de maig i 16 de juliol de 1809.

8. ALTRES ASPECTES. ELS DEIXEBLES: ORFILA

Carbonell fou un veritable mestre i creador d'escola. Alguns dels seus deixebles van fer carrera important i reconeixen la seva relació amb el mestre. El més conegut, en el nostre medi, va ser Agustí Yàñez, catedràtic de Farmàcia, rector de la Universitat, personalitat destacada en les ciències de base, com a professor d'Història Natural. Yàñez fou l'autor de l'elogi de Carbonell a l'Acadèmia de Ciències, que ha estat la font més important i coneguda d'informació sobre l'obra de Carbonell durant molt temps. Això ha contribuït a la valoració de Carbonell més en el camp de la Química (l'elogi es llegí a l'Acadèmia de Ciències) i de la Farmàcia (Yàñez fou professor de Farmàcia).

En la mateix línia de la farmàcia hi ha el seu fill, Francesc Carbonell i Font, una mica tapat per la figura del pare; o Joaquim Piñol i Domingo, que inicià una feina docent i va morir molt jove.

També va tenir deixebles en el camp de la medicina, alguns més dedicats a la medicina clínica, com Francesc Joanich; altres més a la pròpia terapèutica, com Joan B. Foix, que llegí el seu elogi necrològic a l'Acadèmia de Medicina, i sobretot Mateu Orfila.

Orfila era el deixeble més brillant. Carbonell l'orientà a perfeccionar-se en la química, fent cursos a Madrid i París. Estava previst, i documentat, que es crearia una càtedra per Orfila a càrrec de la Junta de Comerç, per l'ensenyament de la Química. Orfila estava a París el 1808, quan s'inicià la guerra amb França, i es quedà. Després feu una carrera important. Fou catedràtic de Medicina Legal el 1819, de Química Mèdica poc després, i degà de la facultat de medicina de París de 1831 a 1848. Ha estat la personalitat més important en el desenvolupament de la toxicologia experimental, i l'alumne de l'escola de Barcelona que ha fet una carrera més important en el camp de la medicina. Orfila esmenta des de París la seva relació amb Carbonell i el record que li deixà el mestre.

9. L'EXERCICI DE LA MEDICINA

Carbonell fou també metge, des dels vint-i-sis anys, amb un títol de doctor per Osca el 1795 i per Montpeller el 1801. Fou membre destacat i actiu, ja ho hem vist, de l'Acadèmia de Medicina. Però a més a més exercí la medicina pràctica, àdhuc amb una comunicació clínica a la pròpia Acadèmia.

Per altra part quan es plantejà, directament o indirectament, el tema de la no compatibilitat entre l'exercici de la medicina i la farmàcia, hi ha una certificació que demostra que Carbonell feia de metge de manera habitual. En el llibre de Rof s'aporta fotografia del certificat, fet per Francesc Piguillem sobre el tema (12). És prou clar:

"Dn. Francisco Piguillem Médico Honorario de Cámara de Su Magestad, Catedrático en el Real Estudio de Clínica, y Vicepresidente de la Real Subdelegación de Medicina de Cataluña, etc.

Certifico que el Doctor Don Francisco Carbonell y Bravo exerce la Facultad de Medicina. Y para que conste donde convenga doy la presente certificación en Barcelona a los 13 de marzo de 1819".

Tot això ve a causa d'una discussió gremial entre apotecaris i farmacèutics. Està en el marc de les lluites entre el Col·legi d'Apotecaris i alguns professors del Col·legi de Sant Victorià. Avui això té poc sentit però aleshores era una batalla dura. Jaume Carbonell, el pare, era una personalitat molt significativa dins dels apotecaris. Tenia una farmàcia, de tota la vida i el fill no tenia botiga pròpia. Per tant no hi havia problema. Rof apunta la qüestió, dins d'un marc d'enfrontament professional.

El pare, Jaume, mor el gener de 1819, i els drets passen al fill. Els seus contraris volen demostrar que no pot fer de farmacèutic perquè ja està fent de metge i ambdues coses són incompatibles. Com diu Rof: "la petició de certificat de que exercia la medicina era la primera arma de que s'estaven proveint els seus adversaris per l'atac contra el nou propietari de la farmàcia...". Carbonell tenia una "actitud a favor dels antics apotecaris i en contra dels moderns doctors i llicenciats". I la certificació que exercia com a metge la van buscar els farmacèutics contraris per evitar que portés la botiga que havia estat del seu pare (13).

LES COMUNICACIONS CIENTÍFIQUES DE CARBONELL A L'ACADÈMIA

Carbonell va fer diverses comunicacions científiques a les sessions literàries de l'Acadèmia. Atès que el mes de març de 1820 es va destruir la biblioteca i part de l'arxiu de l'Acadèmia és possible que algun dels seus treballs s'hagi perdut. Per ara hem trobat rastre de les següents comunicacions:

Memòria sobre la quina

El primer treball que hem vist de Carbonell a l'Acadèmia és una "*Memoria sobre el análisis químico y el uso de la quina*" que va presentar a la sessió de 18 de gener de 1796, quan encara era soci lliure. Transcrivim l'extracte;

"Empieza el autor dando una noticia histórica de las investigaciones químicas que se habían hecho de esta sustancia desde los principios de este siglo hasta nuestros días, en los que a favor de la brillante luz de la química moderna se ha podido hacer más perfectamente el expresado examen. Expone luego quanto ha adelantado en esta materia, auxiliado de estas nuevas luces de química. Aplica después estas doctrinas a la indagación de la virtud medicinal de la quina y se entretiene en demostrar que por el contacto del aire y combinación con el oxígeno pierde esta sustancia mucho de su eficacia en las largas decocciones e infusiones y de aquí concluye y confirma la preferencia que siempre damos a la quina en sustancia sobre sus preparados y la que merecen las decocciones rápidas y en vasos cerrados de la misma sobre las que se hacen en vasos abiertos y con lentitud".

L'extracte és prou clar i breu perquè no calguin massa comentaris. D'una banda cal remarcar la importància que es dóna a la química com a font de progrés. Aquesta és una constant dels savis del temps. La química era aleshores la ciència amb més creixement. D'altra banda importa veure l'experiència del preparador de medicaments i ens explica la millor manera de conservar l'efecte (les virtuts medicinals) en aquest cas de la quina. Es una aportació pràctica útil basada en la fe en el progrés dels nous coneixements de la ciència.

La nova nomenclatura química

El 20 de març de 1797, o sigui encara en el període inicial de la presència de Carbonell a l'Acadèmia, amb l'empenta inicial de la seva activitat, Carbonell

fa una contribució llarga i important. La química ha canviat: ha aprofundit en els coneixements i apareixen noves idees. La terminologia clàssica és insuficient i cal adaptar-ne una de nova. L'escola francesa és la que fa l'esforç més important, si més no per la seva influència en el nostre medi. Les aportacions de Morveau, Lavoisier, Berthollet i Fourcroy principalment, amb el nou diccionari, són adaptades aquí. El resum de la memòria diu que l'autor es proposa "perfeccionar i donar més extensió al diccionari de la nova nomenclatura química".

Hi ha una primera memòria el 20 de març de 1797. Tot i alabant la que en diu "fundación de aquél nuevo idioma" passa directament a la matèria, que és llarga, detallada, entretinguda i potser avorrida. Probablement no era matèria per a ésser presentada, amb aquest detall, en sessions orals. Tracta dels àcids acètic, acetoís, benzoic, benzoic sublimat, boràcic... de les combinacions d'algunes sals. Acaba amb l'estudi de l'àcid boràcic sublimat.

* Un any i mig més tard presenta una segona memòria en la que "proposa varies correccions i reformes en el diccionari de la nova nomenclatura química". L'explica en dues sessions. Comença el 17 de desembre de 1798 i acaba a la junta de la setmana següent, el 24 de desembre. Ens queda un resum llarg, de tres pàgines, en el llibre d'actes. Es una discussió molt terminològica. Així quan es diu "el doctor Carbonell confirma l'exactitud i fonament de la substitució de les veus àcid sulfúric a les d'àcid u oli de vidriol".

Avui ens pot semblar si més no enrevessat. Més endavant parla dels alcohols, amb la grafia repetida "alkool", i així parla de l'"alkool de potasa", "alkool sulfúric" i "alkool muriàtic". Finalment, i encara està a la lletra "a", tracta de les veus "alúmine", que prefereix acabi en "a", amoniac i "azote"

Una comunicació clínica

La dedicació de Carbonell a l'estudi dels medicaments, de manera teòrica i pràctica, no ens ha de fer perdre de vista que Carbonell exercia com a metge, i que per tant veia malalts. Així no ens pot semblar estrany que alguna comunicació sigui de caire clínic. A la Junta del 9 de març de 1807 es diu "D. Francisco Carbonell leyó la observación de una leucorrea sostenida por el vicio escrofuloso y curada con los remedios antiescrofulosos".

Analitza els antecedents d'un part complex, seguit de la leucorrea. No

s'havia curat amb el pla dietètic i farmacèutic prescrit. Es va relacionar amb la diàtesi escrofulosa, prescrivint "píldoras de extracto de beleño, de muriato calcáreo sólido y del tartrato de potasa ferruginoso" incrementant les dosis de forma gradual. Es féu el tractament un mes i mig, s'acompanyà de banys d'immersió, i la malalta es curà totalment. La classificació de la malaltia seguint l'esquema de Sauvages avui ens pot semblar gairebé incompreensible. La conclusió principal és sobre la importància del muriat de calç preparat artificialment junt amb els efectes de l'aigua del mar.

La necrològica d'Antoni Martí i Franquès

Sabem que l'any 1833 va llegir una necrològica d'aquest savi d'Altafulla, amic seu, un dels investigadors més notables del període il·lustrat a Catalunya en el seu temps. No hem vist el text.

La memòria sobre el Prototartrat de Mercuri i Potassa

És un dels treballs més importants de Carbonell en el camp de la terapèutica aplicada, la introducció de noves formes de medicaments. El va presentar a l'Acadèmia l'any 1832 i després va ser publicat en forma de fulletó. A l'inici Carbonell ens fa un petit perfil biogràfic de les seves orientacions, que és molt aclaridor:

"Con motivo de mi primera carrera de farmacia, en la cual me gradué a los 21 años... cobré una particular afición al estudio de la química, ciencia preliminar con respecto a ella... Cuando posteriormente emprendi el estudio de la medicina, al completarlo, quedé bien convencido de lo mucho que el mismo estudio químico podía también contribuir a los progresos de la ciencia médica..."

El resum de l'aportació de Carbonell, que exposa clarament en forma de corolaris al final de la memòria significa:

1. Que el Prototartrat mercurial de potassa, és una forma mixta de sal que era desconeguda o ignorada fins aleshores, i és un medicament important que ha de tenir un lloc propi en els tractats de química i farmàcia i de terapèutica i matèria mèdica.
2. Aquesta sal mercurial, per la seva benignitat i eficàcia, i perquè no té els greus inconvenients que acompanyen l'ús d'altres sals i preparats mercurials,

ha de ser utilitzada amb preferència a altres sals.

3. És un remei molt eficaç per la guarició de les malalties sifilítiques, tan comuns a les grans poblacions, i també per a la curació de les malalties herpètiques.

NOTES

1. En algunes fonts s'assenyala, amb error que havia nascut l'any 1758. Hem pres com a data fiable la còpia que dona Yáñez de l'epitafi, redactat per la família, en que es diu que va morir el 1837 i tenia 69 anys. Aquest punt té, a més, un cert interès quan es tracta de l'edat de jubilació dels acadèmics, els anys 1823 i 1830.

2. El cognom de l'avi l'hem vist escrit "Brabo", àdhuc en l'arbre genealògic que reproduïx Concepción Rof. Després surt a tot arreu "Bravo". Aquestes diferències en la grafia dels cognoms són molt freqüents aleshores, i hem vist fins i tot una mateixa persona inscrita amb canvis en la grafia en diverses partides familiars.

3. Sessió de 10 de juliol de 1823.

4. Yáñez i Girona, Agustí: "Elogio histórico del Dr. D. Francisco Carbonell y Bravo". Barcelona (Impr. Vda. hijos A. Brusi) 1838. Fou llegit a l'Acadèmia de Ciències i Arts a la sessió de 3 de març de 1838.

5. Foix i Gual, JB: "Elogio histórico de D. Francisco Carbonell y Bravo", llegit a l'Acadèmia de Medicina d B. el 2 de gener de 1839. Citat per Elias de Molins, (v. nota 7)

6. Chinchilla, A: "Anales históricos de la medicina en general y bio-bibliográficos de la española en particular". València, 1841-1846. v.t. IV. p. 273.

7. Chiarlone, Quintín; Mallaina, Carlos: "Ensayo sobre la historia de la Farmacia" Madrid (S. Saunaque) 1847. Hi ha edicions posteriors.

8. Bellogin Acuasal, Angel: "Biografía de D. Francisco Carbonell y Bravo". Madrid 1864.

9. Elias de Molins, A: "Diccionario biográfico y bibliográfico de escritores y artistas catalanes del siglo XIX". Barcelona (Imp. Calzada) 1889-1895, 2 t. v. t. I, pp. 407-413.

10. Roldán Guerrero, Rafael: "Diccionario biográfico y bibliográfico de autores farmacéuticos españoles". Madrid 1958-1963, 4 vols. t. I. pp. 543-550.

11. Rof Carballo, Concepción: "Biografía y labor docente de Francisco Carbonell y Bravo", tesis Fac. Farmàcia UB, 1971. Barcelona (Publ. Seminari Hist. Farmàcia) 1975.189 pp.

12. Ibid. p. 87.

13. Ibid. pp. 85-93.

ANNEX: EXTRACTE DE LES ACTES DE LES JUNTES DE L'ACADÈMIA

(Libro de Acuerdos de la Academia. Tomo II. 1795-1824)

A) ELECCIÓ COM A ACADÈMIC

Com a Soci Lliure

* *Junta de 23 de novembre de 1795.* Es planteja el tema de l'admissió de nous socis residents. Es proposa omplir una plaça. Diu el secretari: "Después el mismo Sr. Presidente me preguntó si tenía esuela de petición de alguno, por cuyo motivo hice presente una del Dr. en medicina Francisco Carbonell, profesor de Farmacia, por la que pedía ser admitido por socio residente, y se pasó el expediente al Censor, y se mandó que de aquí en adelante no se admitiese esuela alguna"

** *Junta de 30 de novembre de 1795.* "Inmediatamente el censor, Dr. D. Vicente Grasset, dio su dictámen a la petición del Dr. Carbonell. Hizo presente las buenas circunstancias del suplicante, y su literatura, habiendo obtenido el grado de Maestro en artes y después de haberse instruido bien en farmacia, y hecho oposiciones a las cátedras de ella en Madrid, se condecoró con el Grado mayor en medicina; sin embargo manifestó que este grado era muy reciente y que al admitirle como socio residente era levantar una emulación y concluyó que a pesar de este obstáculo le miraba muy útil a la Academia. En consecuencia se resolvió crearle por ahora Socio Libre, con honores de Residente y entrada a las Juntas Académicas, sin perjuicio de su antigüedad, y se me mandó que se lo hiciese saber"

* *Junta de 7 de desembre de 1795.* Assisteix i aleshores de manera continuada a unes quantes, fins a la de 18 de gener de 1796 i després amb bastanta assiduitat.

Com a Soci Resident

** *Junta de 4 de maig de 1797.* El Sr. Vice Presidente (Dr. Prats) expuso que parecia ya tiempo de llenar la plaza vacante de Socio residente, hizo presentes los méritos contraidos por el socio libre Dr. D. Francisco Carbonell, que ya disfrutaba los honores de socio residente con antigüedad y concluyó proponiendo la duda , de

que no habiendo tenido otro motivo la Academia para no tenerlo ya como Socio Residente efectivo que el de ser su grado demasiado reciente y su poca práctica cuando pidió la plaza, si sería ya tiempo de declararle apto para obtenerla" El Censor dijo que no tenía inconveniente que se efectuara la tal declaración a favor del Dr. D. Francisco Carbonell, pero que habiendo posteriormente admitido la academia dos o tres socios residentes ancianos, para bien parecer sería del caso que el Dr. Carbonell renunciase la primera antigüedad de socio residente que se le había prometido, aceptando la antigüedad del día de la fecha de la expresada declaración, que de lo contrario el censor se oponía a que se declarase por ahora por Socio residente. Se llamó al Dr. D. Francisco Carbonell, que estaba en la pieza inmediata... el Dr. Carbonell respondió muy atentamente que aunque la Academia no se lo hubiese propuesto él estaba en ánimo de hacerlo respetando las canas de los socios residentes a quienes debía preceder, así que renunciaba a la antigüedad en el modo dicho... se declaró a pluralidad de voces que el Dr. D. Francisco Carbonell podía ejercer la plaza de socio residente, como efectiva, y que ya le despachase el correspondiente título, que le sirva para contar la antigüedad desde el día de la fecha de la presente Junta".

B) EL CURS DE QUÍMICA

* *Junta de 30 d'octubre de 1797.* "El Sr. Vice Presidente propuso que respecto de haberse hecho tan general el uso de la Química, y la nueva nomenclatura, algunos de los Socios residentes habían pensado en hacer este Invierno unas Conferencias de esta ciencia y que si se les permitía las harían en las salas de la Academia, pagando ellos el coste de los experimentos. La academia aplaudió el pensamiento por su utilidad y resolvió que se costeen los experimentos de los fondos de la misma y que no se permita pagar a ningún otro sujeto que no sea del Cuerpo de los 20 Residentes. Quedó también acordado que el Dr. D. Francisco Carbonell explicaría las Lecciones de Química por Chaptal dos días en cada semana..."

* *Junta de 13 de novembre de 1797.* "Después el Dr. D. Francisco Carbonell, que hace las conferencias de Química, propuso que se ofrecían algunos gastos para comprar utensilios, se resolvió que los comprase y que cobrase del tesorero de la Academia".

* *Junta de 9 de juliol de 1798.* "El Sr. Vice Presidente dio las gracias, en nombre de la Academia, al Dr. D. Francisco Carbonell, por haber hecho con tanto acierto y desinterés el curso de Química, y resolvió la Academia que yo el secretario, le librase una certificación honorífica".

La censura del llibre Pharmaciae Elementa...

* *29 de febrer de 1796.* "Hice presente un oficio del Sr. Regente en que mandaba a la Academia dijese lo que le parecía sobre un quaderno que quería dar a luz el Socio

Libre Dr. D. Francisco Carbonell, cuyo título es "Pharmacia Elementa in Aphorismos digesta". Y para ello se comisionaron los socios Dr. D. Francisco Rosés y Dr. D. Josef Coll.

* 7 de març de 1796. "Los Dres. Rosés y Coll desempeñaron su comisión presentando el dictamen de la obra del Dr. Carbonell".

* 16 de juny de 1796. "El Socio Libre Dr. D. Francisco Carbonell solicitaba el permiso de la Academia para imprimir la censura que se dio sobre los Elementos de Farmacia y se resolvió que no había inconveniente en concederle".

* 5 de desembre de 1796. "Hice presente a la Academia un ejemplar de las Instituciones de Farmacia, que la regalaba su autor el Dr. D. Francisco Carbonell, Socio Libre".

* 3 de febrer de 1800. "Se acordó dar al Dr. D. Francisco Carbonell la certificación que pedía sobre el modo como desempeñó las Lecciones de Química que le encargó la Academia en 30 de noviembre de 1797."

C) CÀRRECS DIRECTIUS

* 21 de maig de 1802. "Leí dos oficios de la R. Junta Superior de Sanidad sobre inspección de drogas medicinales. En el primero dice estar enterado de la vacante del tal inspector, por muerte del Dr. D. Ignacio Montaner. En el segundo hace comisión a la Academia para que le remita el título de revisor de Drogas Medicinales que supone tener por la Junta de Farmacia el Dr. D. Francisco Carbonell o copia del presente. * 2 de desembre de 1805. "Y el doctor D. Francisco Carbonell secretario para la correspondencia estrangera".

* 31 d'octubre de 1817. "Para secretario segundo se nombró interinamente a D. Francisco Carbonell, que lo es de correspondencia estrangera".

* 11 de novembre de 1818 - Assisteix Carbonell. Eleccions
Vicepresident: Llorenç Grasset, 14 vots. Francesc Sanpons 1 vot.
Censor: Francesc Sanpons, 9 vots; Francesc Carbonell 5; Narcís Planas, 1
"Se pasó después a elegir censor, que quedaba vacante y resultó tener 9 votos D. Francisco Sanpons, 5 Dn. Francisco Carbonell y 1 D. Narciso Planas, no resultando elección por no ser las dos terceras partes. Se volvió a votar y salieron los votos el mismo número y modo. Se procedió o repitió otra vez y resultó tener 8 votos Dn. Francisco Sanpons, 5 D. Francisco Carbonell, 1 D. Lorenzo Grasset, 1 D. Narciso Planas, y no habiendo convenio se suspendió para otra junta.

* 17 de novembre de 1818. "Se pasó a la elección de censor, por haber ascendido a vicepresidente el que lo era D. Lorenzo Grasset... ..Se volvió a reiterar la votación

acerca el nombramiento de censor: tuvieron 8 votos D. Francisco Sanpons y 5 D. Francisco Carbonell, creyéndose que no había elección, creyéndose que no puede quebrarse el voto que excede a los que son precisos para las dos terceras partes. Se repitió la votación que resultó el mismo modo. El Sr. Vicepresidente dijo que parecía ya un empeño particular y que se pasase al nombramiento de segundo secretario..." (tampoc es va cobrir amb candidats diferents).

* 24 de noviembre de 1818. "Se pasó a la elección de censor y quedó electo D. Francisco Sanpons con 10 votos, y tuvo 4 D. Francisco Carbonell y 1. D. Salvador Mas". "Se votó después el segundo secretario vacante por muerte de D. Ramón Pons... no habiendo elección se votó otra vez y quedó electo D. Rafael Nadal con 11 votos" (Carbonell va tenir 1 vot la segona votació) (ho era interinament Carbonell des de 1817).

* 7 de noviembre de 1820. "Como D. Francisco Carbonell está ausente encargado de la correspondencia estrangera, se nombró a Antonio Vilaseca para llenar sus veces, con nueve votos". Com a bibliotecari i apoderat: segueixen: Mariano Mir y Fco. Colom.

* 22 de gener de 1822 (cap junta des de agost de 1821). "Por aclamación se reeligieron los mismos empleados. También ha fallecido el socio Vilaseca que durante la ausencia de Carbonell estuvo encargado de la correspondencia estrangera, y estando este de inmediato regreso a su casa fue también reelegido secretario para la correpondencia estrangera" (en aquesta sessió hi assisteixen 7 socis, Carbonell no hi és).

* 13 de desembre de 1823. "Se trató del nombramiento de Vicepresidente y se nombró por unanimidad de votos y por aclamación hasta la conclusión de este año académico a D. Francisco Carbonell" (L'any acadèmic 1823-1824 havia començat en la Junta de 15 de novembre de 1823). Ara ja assisteix gairebé a totes les Juntes.

* Junta de 20 de febrer de 1831. "El Sr. Vice-Presidente D. Francisco Carbonell, previos los avisos correspondientes para los señores socios numerarios, para los académicos natos, catedráticos del Real Colegio de Medicina y Cirugia, como igualmente para los corresponsales que según el párrafo 2º del capítulo 5º tenían voz y voto, abrió la Junta... ..hasta que el primer secretario de la antigua Academia D. Rafael Nadal..."

Eleccions de càrrecs: Vice-president: Francesc Colom: 16 vots. Bahí, 6; Merli, Ametller i Vieta, 2; San German, Manuel Duran, Porta i Janer, 1. En total 32.
Secretari de Govern; Rafael Nadal, 17; R. Duran, 11; M. Duran 2; Porta i Janer 1.

D) LA JUBILACION

* 10 de juny de 1823. "y de los cuatro que quedan jubilados por la antecedente resolución".

"La Academia que jamás ha mirado con indiferencia el mérito que acompaña a los socios residentes cuyas respetables canas a la edad de sesenta y seis años no sellan con la marca de viejo... .. acordó en estas actas que todo socio residente a los sesenta y seis años quede jubilado de toda obligación académica literaria, quedando a su libre voluntad el llenarla como quiera, conservándosele todas las prerrogativas anexas a los socios residentes que siempre apreciaron su asistencia; cual prerrogativa y obsequio se dispensa también a todo socio que en cualquier edad contrajese algún impedimento físico, lo que debo yo avisar oficialmente a los que estan actualmente comprendidos en este obsequio". S'han elegit vuit acadèmics nous. (Carbonell continua sense assistir). El president era Salvà que passava de setanta anys.

* 1 de juliol de 1823. "Leí un oficio con que D. Francisco Carbonell agradece a la Academia el obsequio que le ha dispensado considerandolo como a jubilado por sus achaques e impedimento físico según lo acordado en la sesión del 10 del mes que ha fenecido".

* 22 de setembre de 1823. Torna Carbonell.

* 15 novembre 1823. "...si a consecuencia de la variación en la forma de gobierno, y de haber su mag. dispuesto que todo se restableciese al estado anterior al 7 de marzo de 1820, debía seguir la reforma hecha en los estatutos de la Academia en este año o si estos debían seguir como estaban antes de dicha reforma".

- Elecció de President. Salvà diu que no pot continuar. Surt Salvà amb 11 vots, un per a Piguillem, Colom i Bahí. - Per secretari de correspondència estrangera: Piguillem. (Carbonell no assistí).

* 27 de novembre de 1823. (Carbonell, decano). "Se confirmó, con unanimidad de votos, lo acordado en la sesión de 10 de junio de este hecho relativo a la jubilación otorgada a los socios residentes de sesenta y seis años de edad y se me encargó lo participase con oficio al socio D. Francisco Salvà, pues con esta confirmación puede hacer dimisión del empleo de vicepresidente si absolutamente no le acomoda obtenerlo".

* Junta de 27 de maig de 1830. (es tracta de tres candidats a places vacants) "en atención a lo acordado por la Academia a los 10 de junio de 1823, y confirmado a los 27 noviembre del mismo año, de lo que resulta que todo socio a la edad de sesenta y seis años, como igualmente todo el que tenga algún impedimento físico, en cuyo caso se hallan el mencionado D. Francisco Colom y D. Francisco Carbonell, no queden obligados a desempeñar los ejercicios literarios y a asistir a las Juntas Académicas, de cuyo cumplimiento no pueden ni deben eximirse los

socios residentes constituidos en el estado de salud".

* *Junta de 23 de diciembre de 1830.* El Sr. Manuel Duran pidió la jubilación haciendo mérito de haber cumplido ya sesenta y seis años de edad y veinte y ocho de socio residente a más de sus achaques. La Academia acordó la jubilación del referido socio bajo las mismas circunstancias que la tienen concedida los Dres. D. Francisco Colom y D. Francisco Carbonell".

E. DICTÀMENS I INFORMES. CORRESPONDÈNCIES

* *23 de noviembre de 1801.* Hi ha la traducció d'una carta del Dr. Leroy, metge de París, sobre la vacuna... "A este fin se puso el nombramiento de censor para examinar dicho papel y quedaron nombrados los Drs. D. Francisco Carbonell y D. Ramón Guasch". El 30 de noviembre encara no està fet. Llegeixen l'informe el 7 de desembre. (s diu en aquesta junta que abans Carbonell ja havia intervingut en algun altre cas de censura).

14 de desembre de 1801. També censor, junt amb altres, sobre l'"arseniuro de potasa".

* *31 de maig de 1802.* Se pasó a la votación de comisionados para dar su parecer a la Academia sobre representación del teniente de Protomédico relativo a Herbolarios, remitidos a este cuerpo con sus inclusas por S.E. y la Junta de Sanidad. Quedaron elegidos los doctores don Buenaventura Casals y D. Francisco Carbonell"

14 de juny de 1802. "Los doctores D. Manuel Durán y D. Francisco Carbonell leyeron su dictamen sobre las calidades del vino del Diezmo de la villa de Tossa, cuyo examen S.E, y la R. Junta de Sanidad habían sometido a la Academia, y esta se conformó con el dictamen de los Socios Comisionados".

* *28 de juny de 1802.* "Los Dres. D. Bueventura Casals y D. Francisco Carbonell leyeron el informe sobre herbolarios que a consecuencia de una representación del teniente del Protomedicato había pedido a la Academia S.E. y la R. Junta de Sanidad...".

* *11 de juliol de 1804.* Junt amb Salvá és comissionat per informar "lo que les pareciese más propio al objeto de S.E."

* *10 de novembre de 1804.* S'encarrega a Carbonell i Bonaventura Vila "de enterarse de todo lo que se sepa que han escrito los médicos de las Colonias Americanas concerniente a las lociones alcalinas para la desinfección de los lugares y efectos contagiados".

* *6 de maig de 1805.* Carbonell assisteix. El 27 de maig també.

- * 28 d'octubre de 1805. Torna a assistir (accident el 8 de juny).
- * 14 de juliol de 1806. "El Dr. Francisco Carbonell expuso que no había inconveniente que se publicase en el diario un análisis de aguas minerales que el censor de dicho periódico había pasado a la Academia para que diese su parecer".
- * 16 de gener de 1807. "El socio D. Francisco Carbonell pedía una certificación de tener ya ganados ocho años de antigüedad académica, para solicitar los honores de médico de la Real Familia, y otra de secretario de correspondencia estrangera, se resolvió se le librasen".
- * 12 d'abril de 1807. El seu nom és proposat, junt amb altres vuit acadèmics, perquè la Junta de Sanitat triï per a formar part d'una comissió sobre salubritat d'uns terrenys, prop de Vic. Van ser escollits els acadèmics Nogués i Pons.
- * 22 de maig de 1815. Carbonell regala a l'Acadèmia, per disposició de l'autor, una memòria del Dr. Santiago Garcia en que s'explica que la tisi no és contagiosa.
- * 10 de març de 1816. Salvà, Pons i Carbonell són encarregats de fer un dictamen responent a una consulta sobre cementiris que fa el capità general a l'Acadèmia.
- * 11 de febrer de 1817. Sanpons i Carbonell són designats per a fer un dictamen en relació a diversos documents, enviats pel capità general, relatius a la fabricació d'aiguardent de brisa, i condicions, ús i aplicacions.
- * 18 de febrer de 1817. Francesc Sanpons i Carbonell llegeixen l'informe sobre el tema anterior.
- * 20 de juliol de 1819. (Sobre la venda per herbolaris d'herbes abortives). Ofici del Vicari General Pere Avellà. Demana informe a l'Acadèmia: "Se comisionaron los socios D. Francisco Carbonell y D. Juan Bahí para que den su dictamen"
- * 16 de novembre de 1819. "D. Francisco Carbonell me entregó una memoria de anatomía y fisiología patológica sobre si las lesiones que se hallan en las vías digestivas de los individuos que han muerto de calenturas pútridas nerviosas ... escrita por D., Manuel Urtado... individuo de la R. Academia Médica de Madrid"... Se le nombró socio corresponsal.
- * 23 de novembre de 1819. Sobre les plantes abortives. Bahí diu que no pot fer-ho i es nomena Carbonell (ja nomenat) i Antoni Vilaseca".
- * 30 de novembre de 1819. "Los socios Carbonell y Vilaseca leyeron su dictamen acerca las preguntas que en su oficio había hecho el señor provisor Avellà, sobre la virtud de cierta yerba creída abortiva. La Academia se conformó con su escrito y se

acordó pasarlo a dicho Sr. en contestación a su citado oficio".

* *14 de diciembre de 1819.* "D. Francisco Carbonell secretario de la correspondencia extranjera, dijo que había recibido del socio corresponsal de la Bélgica FD. Luis Kerchoff, y regalaba a la Academia una disertación impresa en francés acerca del influjo del aire atmosférico en la economía animal y otro que contiene varias observaciones sobre la fiebre adinámica".

*Orfila. * 27 d'abril de 1819.* "El socio secretario de correspondencia extranjera Dr. Carbonell participó a nombre de encargo del socio D. Mateo Orfila, médico de cámara de Su Magestad Cristianísima, que este le había encargado la enseñanza de la Medicina Legal, con la dotación de quarenta mil reales. Se acordó contestarle felicitándole por este destino".

F) EL PLET DELS PELLAYRES

El 1803 i el començament de 1804 Carbonell no anava a les Juntas.

* *23 d'abril de 1804 (al final):* Se acordó que enviase al socio D. Francisco Carbonell, que acaba de salir de Madrid, parase a ver a los Sres. Fiscal, Relator y Abogado, sobre el expediente de los Pelayres".

* *14 de maig de 1804.* "El Dr. D. Francisco Salvá dio parte a la Academia que el Socio Dr. D. Francisco Carbonell había escrito a su Padre que practicaría las diligencias que la Academia le había encargado relativas a los Pelayres".

* *28 de maig de 1804.* Leí dos cartas, una de D. Francisco Carbonell y la otra del Agente de la Academia en Madrid, en la participan al Cuerpo el estado lisonjero que aparenta el pleito contra los pelayres".

* *11 de juny de 1804,* torna a assistir Carbonell, després de gairebé un any i mig d'absència.

G) LES JUNTES DE 1809. PAGAMENTS

* *4 de gener de 1809.* Relació de 17 membres (entre ells Carbonell) que "pagaron quince sueldos cada uno, con recibo firmado de mi mano (Steva, jove, secretari)... para veinte misas por el socio difunto residente D. Salvador Ventosa, y en parte del pago del salario de tres meses ya vencidos al portero".

* *28 de gener de 1809.* Cada soci, entre ells Carbonell, paga 11 sous i 3 diners, pel porter, que està molt malalt. L'acadèmia encara li queda alguna cosa a deure.

* 11 de maig de 1809. Junta a la que assisteix Carbonell. Es diu que l'Acadèmia té 20 socis, dels que només 11 són a Barcelona. (pàg. 374).

* 16 de juliol de 1809. Mor de Ramon Guasch, soci. Per les vint misses cada soci paga 11 sous i 3 diners. Entre ells Carbonell. El que sobra va pel fill del porter, peis sous atrassats. El pare havia mort el febrer. * Aquesta és l'última junta documentada del 1809. La propera serà el 17 de juny de 1814. a la que assisteixen 9 socis (Carbonell no). En el llibre (p. 375), i per la lletra i tinta, no es nota. Sembla com si s'hagués passat a net més tard.

* 1 de maig de 1815. Torna Carbonell a les Juntes.

ALTRES ASPECTES

- 16 d'octubre de 1824: RO sobre suspensió de l'apertura de curs. "Que los socios que deseen continuar se purifiquen".

--22 d'octubre de 1824. Purificacions. Dimissió de Pere Vieta i Joan López. * (última junta d'aquest llibre d'actes) (pp. 666-674). Hi assisteixen 12 socis, Carbonell no.

** No hi ha actes de sessions fins el 29 de juny de 1828. Carbonell assisteix com a vicepresident.

** Junta de 17 de juliol de 1828. "El Sr. Vice-Presidente D. Francisco Carbonell elevó al conocimiento de la Academia otro de aquellos rasgos filantrópicos con que D. Francisco Salvá se hizo memorable aún después de su muerte. Para dar pues cumplimiento a otra de sus testamentarias disposiciones manifestó que la Academia debe proponer anualmente dos programas, señalando o distinguiendo con una medalla de honor, de peso una onza en oro, al autor que a juicio o censura de la misma academia mejor aclare la materia del programa debiendo satisfacer anualmente dichas cantidades de dos onzas que formaran el peso de las dos medallas, el Sr. D. Francisco Carbonell"

"El haberse extraviado por desgracia el cuño con que en otra época más feliz se fabricaban dichos distintivos o medallas dio lugar a varias discusiones con tanta más razón cuando la academia no tiene actualmente fondos para proporcionarlo de pronto, coadyuvando de esta parte a las miras filantrópicas del digno socio D. Francisco Salvá..."

5 de novembre de 1829. Comença el curs. Carbonell presideix.

27 de maig de 1830. Es recorda que Carbonell i Colom estan jubilats per ser sexagenaris.

23 de desembre de 1830. S'ha rebut el nou reglament., Assistents 13, entre ells Carbonell.

* 20 de febrer de 1831. Eleccions. Presideix Carbonell. Elegits: Vicepresident Colom, 16 vots. (sobre 32 vots)

* 1 de març de 1831. S'elegeixen membres de les comissions. Carbonell és a la d'aigües minerals.

* 2 de gener de 1833. Carbonell llegeix la necrològica d'Antoni Martí de Tarragona, antic soci corresponsal.

